

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

IX

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**



СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

15-16 квітня 2021 року

Матеріали

Наталія Пилипенко-Фріцак,

викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Сумського державного університету

Асаре Джефfrey Дуоду,

студент Сумського державного університету

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСВІТНІХ МІГРАНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Процес інтеграції освітньої системи України в європейський і світовий простір зумовив збільшення чисельності іноземців, які мають на меті отримати освіту в українських вишах. Протягом останніх років спостерігається тенденція зростання чисельності іноземних студентів, які приїждять на навчання в українські виші [3] та зокрема до Сумського державного університету [2], що актуалізує питання вивчення проблеми соціальної адаптації освітніх мігрантів, оскільки студенти-іноземці змушені долати як соціально-психологічні, моральні, релігійні, комунікативні бар'єри, засвоювати нові види навчальної діяльності, вивчати традиції, цінності та форми поведінки українського народу, так і опановувати правові норми сумісного життя.

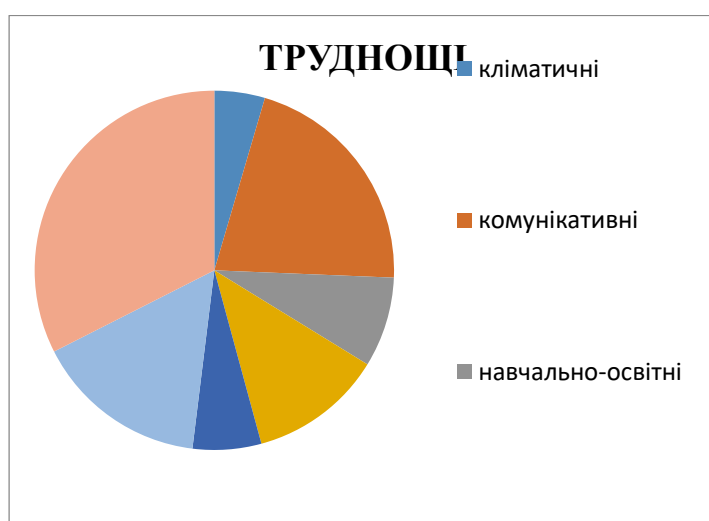
Мета розвідки – довести гіпотезу про наявність такої труднощі, як соціально-правова, що стоїть на заваді соціальної адаптації освітніх мігрантів. Мета вирішується через наступні *завдання*: провести опитування-анкетування іноземних студентів щодо труднощів, що перешкоджають успішній адаптації до соціально-культурного та освітнього середовища під час навчання в Україні; ранжувати визначені труднощі та визначити ті, що максимально заважають адаптуватися освітнім мігрантам; окреслити шляхи подолання визначених труднощів; розглянути правову просвіту іноземних студентів як один із шляхів доручення до правової культури у контексті соціальної адаптації освітніх мігрантів.

Для визначення рівня складності проблем адаптації нами проведено опитування: студентам першого курсу запропоновано зазначити труднощі, з якими вони стикалися у перші місяці перебування та навчання в Україні (кліматичні; комунікативні; навчально-освітні; національно-традиційні, пов'язані з країною навчання; особистісно-психологічні; соціально-культурні, пов'язані з навчанням у полікультурній групі; соціально-побутові; соціально-правові), та ранжувати ці труднощі за градацією, де 1 – найважча, 8 – найлегша. У дослідженні брали участь 132 респонденти – хлопці та дівчата, які приїхали на навчання у медичний інститут СумДУ з Афганістану, Індії, Казахстану, Камеруну, Лівану, Нігерії, Пакистану, Танзанії, Туреччини.

За результатами проведеного опитування можемо констатувати наступне (див. Малюнок 1): незважаючи на те, що активна взаємодія іноземних студентів з нової культурної середовищем супроводжується стресовими реакціями, які виникають у результаті попадання особистості в нове соціокультурне середовище, іноземні студенти відкриті для нової культури і для спілкування з українськими людьми; досвід входження в нове культурне суспільство 37 % студентів характеризують як складний, оскільки зазначають суттєву різницю національно-традиційної, соціально-культурної системи України та своєї країни; проте усі респонденти ставляться позитивно до культурного різноманіття нової для них країни і визнають, що засвоєння основ міжкультурної комунікації в теорії і на практиці вельми необхідно. Вагомою проблемою (яку визначили 65 % опитуваних студентів) стало невміння правильно розцінити і адекватно сприйняти невербальну комунікацію, яка пов'язана зі звичними для багатьох українців способами спілкування, культурними уподобаннями, прийнятими у суспільстві нормами поведінки та відмінностями у міжкультурній невербальній комунікації. Труднощі, пов'язані з навчальним процесом, зазначили 25 % студентів, оскільки система освіти українських вишів відрізняється від національних, але серед факторів, що допомогли подолати зазначені труднощі, – велике бажання вчитися та опанувати спеціальність у європейському вузі, яким є СумДУ. Значною

проблемою стали соціально-побутові умови проживання: на думку 48 % респондентів, побутові умови проживання у гуртожитку перешкоджають не лише успішній адаптації, але й академічній успішності. Кліматичний фактор на думку 14 % респондентів став на заваді успішної адаптації, оскільки студенти звикли до більш теплого клімату; 19 % іноземців відзначили суб'єктивні чинники, особистісно-психологічні характеристики як ті, що перешкоджають соціокультурній адаптації до нового соціокультурного середовища, а саме: юний вік студентів, втрата тісних родинних зв'язків через міграцію, невміння організувати свій час, сором'язливість, соціальна пасивність, інфантилізм тощо.

Мал. 1. Труднощі, що стали на заваді успішній адаптації іноземних студентів



Примітним є той факт, що жоден респондент не зазначив соціально-культурні труднощі, пов'язані з навчанням у полікультурній групі, як фактор, що перешкоджає адаптації; навпаки, національно-релігійно-мовно-культурну різноманітність у межах однієї групи / курсу студенти відзначили як об'єднуючий фактор, що «підштовхує» до пізнання нових культур тощо. Особливої уваги заслуговують труднощі соціально-правового характеру: 100 % освітніх мігрантів зазначили соціально-правові проблеми, як ті, що стали на заваді успішної адаптації не лише на початку навчання, але й є недостатньо усвідомленими іноземцями у подальший період перебування в Україні. Жоден зі студентів не має правової обізнаності щодо українських законів, правових норм перебування іноземців в Україні, прав, свобод та обов'язків іноземців, які

тимчасово перебувають в Україні. Додатково нами з'ясовано, що 73 % іноземних студентів не мають чіткої структури правових знань щодо законодавчої системи й своєї держави, а володіють лише правовими традиціями, звичаями як елементом культурного доробку, що передається із покоління у покоління.

Вагома роль у вирішенні проблеми адаптації іноземних студентів до соціокультурного та освітнього середовища, їх соціалізації в українському суспільстві належить соціально-педагогічній підтримці, супроводу іноземної молоді під час навчання в Україні. Обов'язковим й необхідним є різносторонній та комплексний підхід до проблеми соціально-педагогічної підтримки, створення соціальних адаптативних умов широкого спектру дії, розроблення системи рекомендацій та програми заходів, спрямованих на адаптацію іноземців та соціалізації в українському соціумі, систематична підтримка з боку громадських соціальних інститутів, неурядових організацій місцевого рівня.

Невід'ємною складовою у вирішенні питання адаптації та проблеми соціалізації іноземців є виховання правової культури іноземних студентів, впровадження стратегії правової підтримки, створення ефективних механізмів забезпечення захисту, дотримання прав і свобод та одночасного контролю дотриманням обов'язків, які мають іноземні студенти під час тимчасового перебування в Україні. Стратегія правової підтримки іноземних студентів – це, перш за все, правова просвіта, формування правової культури іноземних студентів та, по-друге, дотримання їх прав – безпечне життя і пересування. У місті мають створюватися умови для забезпечення дотримання прав і законних інтересів студентів-іноземців, для своєчасного виявлення їх порушень і організації профілактичної допомоги студентові, що опинилися у важкій ситуації; для захисту прав кожного іноземного студента має бути сформована система, що забезпечує реагування на порушення прав кожного іноземного студента без будь-якої дискримінації, включаючи діагностику ситуації, планування і прийняття необхідного комплексу заходів щодо забезпечення

дотримання прав іноземного студента і відновленню порушених прав; надання реабілітаційної допомоги кожному іноземному студенту, який став жертвою жорстокого поводження або злочинних посягань.

Критеріями виховання правової культури є глибина та міцність правових знань, повага до права, переконаність та впевненість в їх дієвості, значущості та справедливості, розвинуте почуття людської гідності, розуміння права і його ролі як засобу забезпечення їх законних прав та інтересів особистості, непримиренність до правопорушень і правопорушників тощо [1, с. 34]. Зазначимо, що у пріоритеті громадських організацій міста [4] та Стратегічного плану розвитку СумДУ [5] – допомогти студентам-іноземцям якомога швидше адаптуватися до соціокультурного простору та пройти успішну соціалізацію. За результатами додаткового опитування виявлено, що більшість опитаних іноземних студентів усвідомлюють важливість соціально-правового захисту, говорять про необхідність роботи навчальних та громадських закладів у цьому напрямку, висловлюють побажання щодо поліпшення співпраці Міграційної служби з іноземними студентами, але самі досить часто не бачать загроз для себе з боку відсутності знань правової культури (законів, свобод, прав). У більшості іноземних респондентів немає чітких уявлень про те, що мається на увазі під «Соціально-правовим механізмом захисту іноземних студентів».

Отже, проблема правової просвіти є невід'ємною складовою соціально-культурної адаптації іноземних студентів під час навчання в вишах України, що актуалізує подальше вивчення цього питання, зокрема аспекту розроблення методик, занять, тренінгів неформальної освіти як інструменту успішної соціалізації студентів-іноземців у контексті правової культури та в умовах інтернаціоналізації вищої освіти з урахуванням реалій життя.

Список використаних джерел:

1. Гриньова Я.Г. Виховання правової культури студентів. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 19-20 берез. 2009 р. Харків, 2009. С. 33–34.

2. Звіт департаменту міжнародної освіти СумДУ за 2020 рік.
URL : https://sumdu.edu.ua/images/content/general/public-info/report/report-2020_education-international.pdf (дата звернення 24.03.2021).

3. Іноземні студенти в Україні. URL : <https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/> (дата звернення 24.03.2021).

4. Стратегія розвитку міста Суми до 2025 року.
URL: <https://smr.gov.ua/uk/novini/podiji/16771-sumski-deputati-skhvalili-plan-interkulturnogo-majbutnogo-sum-do-2025-roku.html> (дата звернення 24.03.2021).

5. Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020–2026 роки. Суми, 2019. 93 с. URL: <https://news.sumdu.edu.ua/images/announcements/2019/2019-10-28/SumDU-Strategy-2026.pdf> (дата звернення 24.03.2021).

Andrii Lebid,

Doctor of science, professor

Department of psychology, political science and socio-cultural technologies

Sumy State University

WHAT IS PROXY-WAR?

Conventional warfare is becoming a thing of the past. Modern warfare is, for the most part, proxy warfare with hybrid tools employed in special operations. Of particular importance in the process of the development of proxy warfare is the fact of emergence and spread of nuclear weapons and weapons of mass destruction. Quite low is the likelihood of conflicts between two or more high-tech armies.

In the view of J.S. Levy, the cause of the recent upsurge in irregular proxy warfare is the possibility of incurring significant physical losses and damage while deriving potentially minor gains from waging a regular war (Levy, 1983).

Since the end of World War II, the world has witnessed the following fact: two thirds of all armed conflicts were between small and medium-sized states, with the superpowers acting, for the most part, as their initiators, but by no means their participants, with a focus on providing remote support in the form of asymmetric influence. The three regions that have become the world's major conflict zones are Africa, Asia, and the Middle East. From this perspective, the overwhelming majority